

Foreningen Pandehave Eng
C/o Christian S. Laursen
Sendt pr. mail

Sag: 01.05.00-G01-9-21

22. februar 2022

Dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 3 - Etablering af hegn og ny afgræsning i mose

Matr. nr. 1rt og 1y Dronningmølle by, Esbønderup

Gribskov Kommune meddeler hermed dispensation¹ fra naturbeskyttelseslovens § 3² til at etablere hegning mv. samt ny græsning på del af Pandehave Eng.

Afgørelsen er truffet af administrationen efter naturbeskyttelseslovens § 65, jf. § 3.

Dispensationen gives på disse vilkår:

1. Dispensationen gives på betingelse af, at der ikke findes tinglyste dokumenter, der er til hinder for de ansøgte aktiviteter: etablering af hegn, og ny afgræsning.
2. Græsningstrykket fra udsatte dyr skal vedvarende tilpasses naturtypens bæreevne, så der ikke overgræsses.
3. Der må som udgangspunkt ikke tilskudsføres, med mindre der er ekstreme vejsituationer.
4. Hvis der i nødstilfælde tilskudsføres, skal dette ske i hegningens nordøstlige hjørne udenfor den beskyttede mose.
5. Udsatte dyr skal være rolige, omgængelige og ikke opsøgende, så besøgende kan gå gennem hegningen uden at blive opsøgt.
6. Der skal opsættes diskrete skilte ved alle låger med information til besøgende om ikke at fodre eller opsøge dyrene og at holde hunde i snor. Skiltet skal godkendes i Gribskov Kommune.
7. Hegnet skal være et almindelig diskret strømførende kreaturhegn.
8. Museum Nordsjælland skal kontaktes i god tid, hvis hegnspælene er af en længde, hvor der er risiko for at støde på fortidsminder.

---

¹ Afgørelsen er truffet efter Naturbeskyttelsesloven § 65, jf. § 3.

² Naturbeskyttelseslovens bestemmelse om beskyttet natur.

Dispensationen må ikke udnyttes før klagefristen er udløbet. Du kan læse mere om dette og øvrige krav ved udnyttelsen af dispensationen i Del 3.

Dispensationen skal udnyttes inden der er gået 3 år, ellers bortfalder den³.

Bemærkninger til vilkår

Vilkårene er stillet for at sikre, at Pandehave Eng også fremover bliver et godt levested for planter og dyr, og så hegnen indpasser sig naturligt i det omgivende landskab.

Fremtidige plejetiltag

Plejetiltag, der tjener til at opretholde områdets hidtidige tilstand, vil kunne ske uden fremtidig dispensation.

Græsningstryk

I indhegningen skal græsningstrykket tilpasses moseområdets bæreevne, så de karakteristiske moseplantearter ikke græsses helt ned. Da mosen overvejende består af kraftige arter, er risikoen for dette lille, hvis der tages udgangspunkt i de vejledende retningslinjer, der fremgår af Miljøstyrelsens hjemmeside (link: <https://mst.dk/natur-vand/natur/national-naturbeskyttelse/naturpleje/naturplejeportalen/plejemetoder/graesning-som-naturplejemetode/graesningstryk/>)

Gribskov Kommune kan som tilsynsmyndighed bestemme, at græsningstrykket skal ændres, hvis afgræsningen vurderes at forringe den beskyttede moses tilstand.

Tilskuds fodring

At der ikke tilskuds fodres vil mindske næringstilførslen til området, hvilket på sigt vil favorisere de mere nøjsomme plantearter. Det vil ydermere have den effekt, at dyrene på området ikke vil være opsøgende hos besøgende i indhegningen. Ved ekstrem tørke, isdække eller højvande kan der dog tilskuds fodres. Her skal foderhækken placeres i den nordøstlige del af hegningen udenfor og i god afstand af den beskyttede mose.

Om naturbeskyttelseslovens § 3 - beskyttede naturtyper

Naturbeskyttelseslovens § 3 angiver, at der ikke må ske ændringer i tilstanden af de beskyttede naturtyper. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelser fra bestemmelserne. En særlig omstændighed, der eventuelt kan begrunde dispensation fra § 3, kan være, at et ansøgt indgreb har en naturforbedrende funktion.

Den generelle beskyttelse af naturtyperne (§ 3-områder) er et af de væsentligste instrumenter til at beskytte landets naturområder med deres levesteder for vilde dyr og planter. Hermed bidrager den direkte til at beskytte den danske natur.

Begrundelse for afgørelsen

Gribskov Kommune vurderer, at en helårsgræsning på arealet, med det rigtige græsningstryk, vil medføre en større variation af levesteder for planter og dyr, og

---

³ jf. Naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2

dermed også antallet og forskelligheden af de arter, der knytter sig til stedet. Ved oplysning af besøgende og valg af dyr søges det sikret at offentlighedens adgang ikke hindres.

Kommunen har i sin behandling af sagen yderligere lagt vægt på, at det kan udelukkes, at græsningen vil påvirke det internationale naturbeskyttelsesområder væsentligt negativt.

Lovgrundlag

- Naturbeskyttelsesloven⁴
- Habitatbekendtgørelsen⁵
- Museumsloven⁶

Spørgsmål til afgørelsen

Har du har spørgsmål eller ønsker yderligere oplysninger, er du velkommen til at kontakte Sanne Scheibel på e-mail ssche@gribskov.dk.

Orientering om afgørelsen er sendt til:

Nationalpark Kongernes Nordsjælland, Lars Rudfeld
Danmarks Naturfredningsforening
Museum Nordsjælland
Friluftsrådet Kreds Nordsjælland
Dansk Ornitologisk Forening
Dansk Botanisk Forening
Sportsfiskerforbundet
Miljøstyrelsen

For redegørelse i sagen, se Del 2, redegørelse.

For udnyttelsesmulighed og klagevejledning, se Del 3, udnyttelse og klage.

Med venlig hilsen

Sanne Scheibel

Biolog

Center for teknik og borgerservice

Natur, Vand og Vej

Gribskov kommune - Rådhusvej 3, 3200 Helsingør - Telefon: 72 49 60 00

---

⁴ LBK nr. 1986 af 27/10/2021 – Naturbeskyttelsesloven.

⁵ BEK nr. 1595 af 06/12/2018 – Habitatbekendtgørelsen. Implementerer EU´s Habitatdirektiv. Habitatdirektivet er et direktiv fra den Europæiske Union (Direktiv 92/43/EØF af 21/05/1992), der har til formål at sikre sårbare og truede biotoper (habitater) og arter.

⁶ LBK nr. 358 af 08/04/2014 – Museumsloven.

Del 2: Redegørelse for sagen

Redegørelse for ansøgningen

Gribskov Kommune har den 20. maj 2021 modtaget en ansøgning fra ejerne af Pandehave Eng om ændret anvendelse af området. Pandehave Eng ejes af G/F Fuglevangen og G/F Dronningmølle Strandpark I-III, og administreres af Foreningen Pandehave Eng. Området har hidtil været anvendt til høslet og med nedskæring af træer og buske hvert 3. år. Ejerne søger om ændret anvendelse af Pandehave Eng i form af indhegning af dele af området med henblik på helårsgræsning og etablering af vandhuller og sø.

Foreningen Pandehave Eng har til formål at fremme biodiversitet, naturværdier og rekreative værdier i det fredede område. Etablering af hegn med henblik på græsning indgår i foreningens vision for udvikling af Pandehave Eng, og fremme af større arts- og faunadiversitet.

Foreningen Pandehave Eng har på baggrund af en indsigelse fra Museum Nordsjælland, valgt at tage etablering af frøhuller og søer ud af projektet. Museum Nordsjælland har bl.a. anført, at området rummer store kulturhistoriske værdier, herunder bopladser fra jægerstenalderen og ikke anerkendte fortidsminder.

Det reviderede projekt for ændret anvendelse af Pandehave Eng omfatter etablering af hegn med fangfolde, låger for offentlighedens adgang, stødaggregat, færister, strømforsyning og vandforsyning. Hegningens placering med låger og færister fremgår af nedenstående projektkort fra Foreningen Pandehave Eng. Hegnslinjen er markeret med rød prikket linje. Det reviderede projektkort er modtaget den 27. december 2021. Det indhegnede område er på ca. 16 ha. Placering af låger og færister er vist med signaturer herfor.

Figur 1: Ansøgers kortmateriale visende hegnslinje samt placering af 4 låger

Oplysninger om området Pandehave Eng

Ansøgningen om ændret anvendelse omfatter matr.nr. 1rt og 1y, begge Dronningmølle, Esbønderup. Matr.nr. 1rt har et areal på 163.229 m² (16,3 ha) og matr.nr. 1y har et areal på 53.944 m² (5,4 ha). Der er ingen bygninger på arealerne. Pandehave Eng ligger i landzone, men grænser op til sommerhusområder både vest og øst for engområdet. Pandehave Eng ligger i Nationalpark Kongernes Nordsjælland.

Området Pandehave Eng er en mosaik af temporær sø, engarealer og mose. Det har hidtil haft en vejledende registrering som mose på ca. 10 ha. Efter besigtigelsen er mosens beskyttelsesregistrering tilrettet dens aktuelle udbredelse, der er på ca. 13,5 ha. Den gamle og nyreviderede registrering ses herunder på luftfotos.

Figur 2: Gamle vejledende moseregistrering i Pandehave Eng

Figur 3: Aktuelle opdaterede moseregistrering i Pandehave Eng (Foto fra Arealinformation)

Besigtigelse af området

Området blev besøgt af undertegnede den 7. juli 2021. Pandehave Eng sås at være domineret af kraftige arter som især tagrør, rørgræs, lodden dueurt og stor nælde. Desuden var der mindre partier med smalbladet dunhammer, almindelig gyldenris, pil sp. og almindelig kvikgræs. Andre arter var pletvis tilstede: fladstrået siv, kær-padderok, lysesiv, kattehale, mosebunke, gul fladbælg, rød kløver, kruset skræppe, gærdesnerle, vandpileurt, strandkogleaks og lav ranunkel.

Tørre arealer udenfor mosen bestod hovedsageligt af græsserne fløjlgræs, eng-rævehale, almindelig hvene, rød svingel og draphavre.

Syd for Pandehave Eng ligger engarealer, der er heget og afgræsses. På disse engarealer er vegetationen lav med mindre områder med buske og krat. De græssede arealer indikerer, hvilket tilstand der kan forventes i Pandehave Eng, når der etableres græsning.

Fotos fra besigtigelsen

Natura 2000-områder

Pandehave Eng ligger i Natura 2000-område⁷ nr. 132 Rusland. Natura 2000-området er udpeget for at beskytte store mosaikagtige forekomster af tørre og våde naturtyper med tør hede, indlands klittyper, enekrat, surt overdrev og rigkær. Området er således primært karakteriseret ved de store åbne arealer med tør hede og i noget mindre omfang, men dog stadig betydelige arealer, med stilkege-krat. Naturtyperne skovbevokset tørvemose og elle-og askeskov er arealmæssigt udbredte og findes på tidligere lysåbne arealer som tilvokset rigkær.

Der er ikke kortlagt habitatnaturtyper i på matr.nr. 1rt og 1y i Pandehave Eng, hvor hegn ønskes etableret. Nærmeste habitatnaturtype (elle- og askeskov* (91E0) findes ca. 150 meter syd for Pandehave Engs sydligste afgrænsning.

Det er Gribskov Kommunes vurdering, at etablering af hegn og efterfølgende græsning i Pandehave Eng ikke vil medføre forringelse eller væsentlig forstyrrelse af de særligt beskyttede naturtyper på udpegningsgrundlaget i det internationale naturbeskyttelsesområde. Vurderingen er baseret på, at de ansøgte forhold ikke berører kortlagte naturtyper, at tiltagene er forholdsvis beskedne, og udføres i stor afstand fra de kortlagte naturtyper.

Strengt beskyttede arter

Der blev ikke artsbestemt strengt beskyttede arter (bilag IV-arter⁸) ved besigtigelsen, og der er ikke tidligere registreret fund af disse i Pandehave Eng. Nærmeste registrering af bilag IV-arter er en registrering af markfirben ca. 500 meter syd for matr.nr. 1y's sydlige afgrænsning. Markfirben er fredet og omfattet af habitatdirektivets bilag IV.

---

⁷ Natura 2000 områder er et netværk af beskyttede naturområder udpeget i EU regi.

⁸ Bilag IV arter henviser til Habitatdirektivets liste over beskyttede arter udpeget i EU regi.

Kommunen vurderer, at det ansøgte vil forbedre levevilkårene for flere plante- og dyrearter, der lever knyttet til lysåbne vådområder. Dette inkluderer også dyre- og plantearter omfattet af Habitatdirektivets bilag IV.

Andre beskyttelseshensyn

Fredning

Pandehave Eng er omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 28. oktober 1992 om fredning af arealer langs Pandehave Å i Gribskov Kommune. Fredningens formål er at bevare og forbedre områdets biologiske og landskabelige værdier og at bevare dets kulturhistoriske indhold. Fredningen har desuden til formål at regulere offentlighedens adgang til området.

Gribskov Kommune vurderer, at den ændrede anvendelse af Pandehave Eng er omfattet af Pandehave Å-fredningens bestemmelser om etablering af hegn. Fredningsbestemmelserne giver mulighed for etablering af sædvanlige hegn for heste, kreaturer og får, efter Fredningsnævnets godkendelse.

Projektets gennemførelse forudsætter derfor, at der opnås godkendelse af projektet i fredningsnævnet.

Lokalplaner og Kommuneplan

Pandehave Eng-området er omfattet af lokalplan 9.2 Område ved Dronningmølle. Lokalplanens bestemmelser understøtter fredningsbestemmelserne for området, og indeholder ingen bestemmelser om hegn. Lokalplanens bestemmelser om stiforbindelser i området er i overensstemmelse med det ansøgte projekt.

Pandehave Eng ligger i et område, der i kommuneplan 2021 – 2033, 6.R.07 - Rekreativt område ved Ruslandskilen (syd), er udpeget som område med både naturbeskyttelses-, landskabelige- og kulturelle interesser. Kommuneplanen fastlægger området til rekreativt formål som friareal og offentligt tilgængeligt friareal m.v. Kommuneplanens bestemmelser er i overensstemmelse med det ansøgte projekt.

Landzone

Projektområdet ligger i landzone. Det reviderede projekts aktiviteter forudsætter ikke landzonetilladelse.

Museumsloven

Ansøgningen ligger i et område med kulturhistoriske interesser/fortidsminder fra jernalder og jægerstenalder (under terræn), med mulighed for fund af nye kulturspor i form af boplads- og redskabsfund mv. Museum Nordsjælland har gjort indsigelse mod det oprindeligt ansøgte projekt, der indeholdt etablering af frøhuller/søer. Disse er derfor taget ud af det endelige projekt for ændret anvendelse af Pandehave eng.

Vandløbsloven

Da der ikke er adgang for dyrene til det nærliggende østlige vandløb kræver det ansøgte ikke tilladelser efter vandløbsloven. Oppumpning af vand til kar og brug af eks. mulepumper kræver ikke tilladelse efter vandløbsloven.

Del 3: Udnyttelse og klage

Udnyttelse af afgørelsen

Afgørelsen må først udnyttes, når klagefristen er udløbet. Hvis der bliver klaget, har klagen den virkning, at dispensationen kun må udnyttes, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemmer det. Kommunen vil orientere dig, hvis der bliver klaget over dispensationen.

Tinglyste dokumenter

Der kan være tinglyste dokumenter, som er relevante for sagen, og det er altid ejendommens ejers ansvar at sikre, at tinglyste servitutter, deklarationer og fredningsbestemmelser bliver overholdt. Du kan se de tinglyste dokumenter på din ejendom på www.tinglysning.dk.

Fund af fortidsminder

Når der graves i gamle vådområder er der risiko for at støde på fortidsminder. Hvis der stødes på spor af fortidsminder eller oldsager i forbindelse med gravearbejdet, skal arbejdet standses med det samme⁹. Derefter skal fundet meddeles til Museum Nordsjælland, der efterfølgende beslutter, hvornår arbejdet kan genoptages. Museet kan kontaktes på telefonnr. 7217 0240 eller e-mail post@museumns.dk.

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Hvis der bliver klaget over afgørelsen, vil du blive orienteret med det samme.

Klageberettigede

De der kan klage efter Naturbeskyttelsesloven er:

- Adressaten for afgørelsen
- Ejeren af ejendommen
- Offentlige myndigheder
- Lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen
- Landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø
- Landsdækkende foreninger, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser

Klagefrist

Klagen skal være indgivet skriftligt i Klageportalen inden 4 uger efter dato på afgørelsen og offentliggørelse. Offentliggørelsen sker på Gribskov Kommunes hjemmeside www.gribskov.dk/afgoerelser den 22. februar 2022.

Klagemyndighed

Klagemyndighed er Miljø- og Fødevareklagenævnet. Du kan klage via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af www.naevneneshus.dk. Du logger på med NEM-ID. Klagen sendes gennem Klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen.

---

⁹ jf. Museumslovens § 27, stk. 2

Gebyr

Når du klager, skal du betale et gebyr på 900,- kr. for borgere og 1.800,- kr. for virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af din klage, at du indbetaler ovennævnte gebyr. Klagen bliver først sendt videre, når gebyret er betalt, og du har endeligt godkendt din klage.

Gebyret tilbagebetales, hvis 1) du får helt eller delvis medhold i din klage, 2) den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, eller 3) klagen afvises (som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af nævnets kompetence).

Yderligere vejledning om gebyrordningen samt mulighed for at klage udenom Klageportalen i særlige tilfælde kan findes på www.naevneneshus.dk

Eventuel domstolsprøvelse

Hvis sagen ønskes indbragt til afgørelse for domstolene, skal dette ske inden 6 måneder, fra afgørelsen er offentliggjort¹⁰.

---

¹⁰ jf. Naturbeskyttelseslovens § 88